

Ebben a rovatban a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára /MŰEK/ beszámolókat, tudósításokat, módszertani tanácsokat stb. közöl a műszaki felsőoktatási könyvtárhálózat számára. Kérjük a műszaki egyetemi könyvtárosokat, hogy közleményeiket a MŰEK hálózati és módszertani csoportjának megküldeni szíveskedjenek.

ELŐSZERZEMÉNYEZÉS A BUDAPESTI MŰSZAKI EGYETEM
KÖZPONTI KÖNYVTÁRÁBAN

Spányi Balázsné

A tudományos és műszaki irodalom hatalmas méretű fejlődése és differenciálódása következtében, ma már egyetlen könyvtár sem vállalhatja valamely irodalom gyűjtését a teljesség igényével, bármilyen szűk szakterületről legyen is szó. A legfőbb könyvtári törekvések közé tartozik azonban, hogy figyelemmel kísérje egy-egy szakterület irodalmát, és azokból megfontolt válogató munkával, a profiljának megfelelő, legértékesebb, leghasznosabb műveket beszerezze. Minél az irodalomfigyelés megnövekedett feladatai egyre több tisztázatlan kérdés megoldását is sürgették, a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára megvizsgálta előszerzeményezésének helyzetét. A kérdés napirendre tűzését időszertűvé tette, hogy a felsőoktatási reform sok új feladatot szabott a Könyvtáraknak. E munkához elsősorban a Könyvtár feladatkörét kellett tisztázni. Az elkészített "gyűjtőköri kódex" pontosan meghatározza azokat a tudományterületeket, melyek irodalmának figyelése az állomány tervszerű fejlesztéséhez nélkülözhetetlen.

A kódex szerint a Műszaki Egyetem Központi Könyvtárának f ő - g y ű j t ő k ö r é b e tartoznak: az alaptudományok /matematika, fizika, kémia/ irodalma, a mérnöki tudományok művei /gépészet, vegyészet, villamosság, ált.mérnöki, építésmérnöki, közlekedés-üzemelmérnöki szakkönyvek/, a képzőművészetek irodalma, különös tekintettel az építőművészettel való összefüggéseire, valamint a hazai és jelentős külföldi műszaki egyetemek és főiskolák szervezetéről és működéséről szóló kiadványok. /Jelentések, tanrendek, programok, évkönyvek stb./

M e l l é k g y ű j t ő k ö r i feladatként gyűjti: a könyvtár-tudomány irodalmát, gondoskodik a szükséges szótárakról és nyelvkönyvekről, általános jellegű enciklopédiákról.

A h a t á r t u d o m á n y o k köréből beszerzi a bányászat, kohászat, biológia, geológia, geofizika, meteorológia, földrajz, üzemgazdaság, üzemszervezés, közgazdaságtan és statisztika áttekintő vagy valamely főgyűjtőkörbe tartozó kérdéssel összefüggő műveit.

A szakirodalom beszerzése mellett a Könyvtár feladata, hogy olvasóit ellássa az egyetemi oktatással és neveléssel kapcsolatos ideológiai és pedagógiai művekkel, továbbá, hogy biztosítsa a hallgatók általános művelődésének fejlesztését. Ez utóbbi feladatát szemmel tartva, vásárol szépirodalmi és ismeretterjesztő könyveket, kizárólag magyar nyelven.

A művek színvonalát tekintve az említett szakterületek felsőfokú, tudományos szintű könyveit gyűjti, és igyekszik a legújabb tudományos eredményeket publikáló irodalom gyors beszerzésére. Nem hanyagolható el azonban az a tény sem, hogy a Műszaki Egyetem Központi Könyvtára tekintélyes, ma már muzeálisnak nevezhető anyagával az ország legnagyobb tudományos technikatörténeti gyűjteménye, mely állandó kiegészítő beszerzéseket igényel. A fenti szempontok figyelembevételével a hazai tudományos szakirodalom gyűjtésében teljességre törekszik. Egyéb nyelveknél az ugynevezett világnyelveken megjelenő szakirodalom beszerzését tekinti főfeladatának.

A vázolt gyűjtőköri szempontok tisztázása után következett az irodalomfigyelés átszervezése, melynek során a Könyvtár műszaki képzettségű szakemberei aktívan bekapcsolódtak a szerzeményezés munkájába. Manapság a könyvtárak egyre világosabban látják, hogy az eddigi horizontálisan tagolt munkaszervezés nem képes maradéktalanul kiéleltetni a modern követelményeket.

A technikai munkafolyamatok megosztása mellett szükség van bizonyos szakterület szerinti tagolásra is. Ezért alakította ki a Központi Könyvtár azt a gyakorlatot, mely szerint a tájékoztató szolgálat szakemberei állandóan figyelemmel kísérve szakterületeik legaktuálisabb és kialakulóban lévő kérdéseit, értékes tanácsaikkal támogatják a beszerzést.

A szakirodalom figyeléséhez a Könyvtár a következő forrásokat használja:

folyóiratokban található recenziók
kiadói prospektusok
nemzeti bibliográfiák
az olvasók kérései /kivánságkönyv/
egyéb forrásokból származó adatok /pl.
egyetemi tanrendekben feltüntetett kö-
telező irodalomjegyzékek stb./

Ebben a munkában jelenleg a Könyvtár hét dolgozója vesz részt, akik közül egy matematikus, egy vegyész, egy általános és egy gépészmérnök, továbbá három nem műszaki képzettségű könyvtáros. Az átnézendő

anyag szakok szerinti megosztásban kerül az illetékes munkatárshoz, aki felel a rábízott irodalom teljes figyeléséért. Míg a folyóiratok cimanyagának feltáró munkája "szakosítva" van, a kiadói prospektusok és nemzeti bibliográfiák egységesebb adatfeldolgozást kívánnak. Így ezeknek kezelése a Gyarapítási Osztályon történik. Minden előadó köteles a számára kijelölt irodalmat hetente átnézni, kijelölni és a névjelével ellátott előszerzeményezési lapokat a Gyarapítási Osztályra eljuttatni, ahol megtörténik azok rendelkezésre kész csoportosítása és tárolása. A Könyvtár figyelembe veszi, hogy a folyóiratok és az általuk közölt recenziók nem egyenlő értékűek. Megkülönböztetett gonddal figyeli a tekintélyes, elismert lapok könyvismertetéseit /pl. a szovjet Knizsnaja Letopisz-t, mely a szovjet műszaki tudományok irodalmának egészét ismerteti; az általános mérnöki tudományokkal foglalkozó VDI Zeitschriftet; s a legértékesebb matematikai műveket ismertető Mathematical Reviews-t stb./. Az ugynevezett "nagy" kiadók nevei szintén minősítő jellegűek, és bizonyos fokú garanciát jelentenek a mű színvonalára vonatkozólag /pl. Springer, MacGraw, Dunod stb./.

A Könyvtár sokéves tapasztalata során kialakultak azok a szempontok, melyek hathatós segítséget nyújthatnak a beszerzendő művek, csupán ismertetésekéből és leírásokból történő válogatásánál és értékelésénél. Ilyen formai adatok, mint pl. a könyv terjedelme és ára. igen hasznosak lehetnek. Az előszerzeményező munkaköre tehát igen sokrétű. A szempontok összefüggéseiből értékelő és válogató munkát végez, figyelemmel kíséri az egyes szakterületek irodalmának arányát és egyensúlyát a Könyvtár állományán belül, és különösen nagy gondot fordít arra, hogy a legújabb tudományos eredmények dokumentumaira felhívja a beszerzés figyelmét.

Az irodalomfigyelés céljára rendszeresített lapok adatai a következők: a mű szerzője, címe, impresszum-adatai, ára, megközelítő szákszama, a forrásra vonatkozó adatok, folyóiratoknál jelezve azok pontos raktári, évfolyam és füzettségét, az előszerzeményező névjelése, megjegyzések.

A Könyvtár a könyvek értékelésének kifejezésére az ábécé négy első betűjét használja fel:

- A = feltétlenül beszerzendő művek
- B = lehetőleg beszerzendő művek
- C = esetleg beszerezhető művek
- D = tanszéki beszerzés számára javasolt irodalom.

Ez utóbbi jelzésnél fel kell tüntetni azt is, hogy mely tanszék, vagy tanszékek számára ajánlatos a mű megvétele.

Az előszerzeményezés adataiból is kitűnik, hogy a Műszaki Egyetem Központi Könyvtára egyre nagyobb gondot fordít arra, hogy a hálózataiba tartozó könyvtáraknak beszerzési munkájukban is segítséget nyújtson. Ennél a törekvésnél azonban nem nélkülözheti az egyes tanszékek gyűjtőkörének és kutatási témáinak pontos leírását. Hasznos és időszerű volna tehát, ha a Központi Könyvtár ezeknek birtokában

egységes gyűjtőköri kódexet dolgozna ki az egész hálózat számára.

A

VOILMERT, Bruno:

Grundriss der makromolekularen Chemie.

Berlin, Springer, 1962. 507 lap

54

DM 48.-

F 1459/63/3

xy

Még kialakulatlanok azok a formák, melyeknek keretében az egyetem dolgozói tudomást szerezhethének a Központi Könyvtár által összegyűjtött cimanyagról. A jelenlegi elképzelés szerint egy nyilvántartás készülne karonkénti szakrendi bontásban, és azt az egyetem tanárai és többi dolgozó megtekinthetnék az esedékes rendelések előtt. A Könyvtár ezzel a szolgáltatásával lehetővé kívánja tenni, hogy tanácsot adjon és nem utolsó sorban tanácsot kérjen az egyetem szakembereitől a művek beszerzését és hovatartozását illetően.

Ismeretes, hogy a 743/1962.számú rektori határozat az egyetemi hálózat devizás rendeléseinek koordinálását a kari jegyzetbizottságok hatáskörébe utalta, melyeknek feladata, hogy a valutakeret megkötöttségét mérlegelve döntsenek arról, hogy indokolt-e egyes művek több példányban történő beszerzése. A jegyzetbizottságok értékes munkáját mutatja, hogy a legutóbbi rendelések alkalmával például a Gépész Kar 136 db párhuzamos rendelése közül 56 db kiküldését nem javasolta. Így kb. 7200 deviza forint szabadult fel újabb 60 mű beszerzésére.

A Könyvtár igyekszik kihasználni azokat az előnyöket, melyeket a népi demokratikus országok irodalmának "devizasabadsága" jelent, és nagy gondot fordít arra, hogy az élenjáró szovjet tudományos és műszaki irodalom javát minél teljesebb mértékben bocsáthassa az olvasók rendelkezésére. Az 1962 év folyamán a Könyvtár állománya közel 2000 kötet orosz nyelvű művel gyarapodott.

A többi népi demokratikus ország megfelelő kiadványait a Gyarapítási Osztály igyekszik, amennyiben lehetséges, valamely ismertebb nyelvű fordításban beszerezni. Természetesen e devizamentes könyvek nem esnek koordinációs kötelezettség alá.

A Műszaki Egyetem Központi Könyvtára tisztában van azzal, hogy a vázolt eredmények mellett még számos tennivalója van állományának sikeres fejlesztése terén. Többek között tisztázni kell a hálózaton belüli - beleértve ebbe a vidéki műszaki egyetemeket is - gyűjtőkörök átfedésének és elhatárolásának problémáját. Ki kell bővíteni az irodalomfigyelés forrásait, biztosítani kell az antikvár beszerzés folyamatosságát. Más könyvtárakkal, elsősorban az Országos Műszaki Könyvtárral és a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárával az együttműködés kiépítése, illetve továbbfejlesztése tervfeladat.

A Központi Könyvtár beszerzési munkájában mindenkor szem előtt tartva a korszerű állományszemlélet kívánalmait, arra törekszik, hogy olvasóit a kutatásaikhoz és tanulmányaikhoz szükséges legfrissebb és legértékesebb szakirodalommal ellássa.

.. 0 ..

ALAPFOKÚ SZAKVIZSGÁK

A MŰSZAKI FELSŐOKTATÁSI KÖNYVTÁRHÁLÓZATBAN

Ismeretes, hogy az un. képesítési rendelet /148/1962. /K.K.15/ M.M.sz.utasítás/ értelmében a könyvtárosi munkakörben napi teljes munkaidőben foglalkoztatott dolgozóknak felső-, illetve középfoku könyvtárosi szakképesítéssel kell rendelkezniük, míg az átlagosan napi 8 óránál kevesebb munkaidőben foglalkoztatottaknak alapfoku képesítést kell szerezniük. E rendelet a tanszéki könyvtárosokra vonatkoztatva azt jelenti, hogy a státusban lévő főfoglalkozásuaknak egyetemi, ill. felsőfoku, de legalábbis a középiskolai végzettséghez kötött középfoku szakképesítést kell szerezni. Azoknak a tanszéki könyvtárosoknak pedig, akik nem főfoglalkozásuak, az oktatás vagy az adminisztráció mellett részfoglalkozásban végzik a könyvtári munkát, alapfoku vizsgát kell tenniük.

Az alapfoku szakképzés előkészítése és a vizsgák lebonyolítása a rendelet szerint a hálózati központok feladata. A Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára, mint hálózati központ döntése alapján a két budapesti műszaki egyetem dolgozóinak számára a központ Hálózati és Módszertani Csoportja, a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetemen pedig az egyetem Központi Könyvtára szervezett 1963. februártól júniusig havi egy alkalommal konzultációs foglalkozást. Az egyes előadások anyagát előre megadták, így az ismert témának nehezebb kérdései kerültek megbeszélésre. A felkészülést megkönnyítette, hogy a

résztvevők a hálózati központ módszertani kiadványsorozatának legújabb kötetében /A tanszéki könyvtárosok alapismeretei. Szerk. MÓRA László. Bp. Tankönyvk. 1962. 198 p./ a vizsgához szükséges anyagot megtalálhatták. A tankönyvet a hálózat valamennyi tagkönyvtára /145 tanszéki és 6 kollégiumi könyvtár/ még 1963 januárjában, a képzés megindulása előtt megkapta.

A szakképzésre Budapesten 30, Miskolcon 18 dolgozó jelentkezett a hálózat azon könyvtárosai közül, akik valamilyen oknál /betegség, új áthelyezés stb./ fogva eddig még nem vizsgáztak. Ugyanis a hálózati központ először 1960-ban rendezett tanfolyamokat, és azóta is évente alkalmat nyújt a vizsga megszerzésére. Eddig hálózatunkban 169 oktató és adminisztrátor kapott alapfokú szakképzettséget igazoló bizonyítványt.

A f.évi júniusban megtartott szakvizsgán Budapesten 22 oktató és adminisztrátor, valamint a központ néhány munkatársa vizsgázott. A vizsgabizottság egyöntetű véleménye alapján kiemelkedő szaktudásról tett tanubizonytságot SZENDRŐ Gézáné /Közp. Könyvtár tanszéki lelt. csop./. Jeles eredménnyel vizsgáztak KOVÁCS Kálmáné tanársegéd /EKME Városgazdasági tanszéki csop./ és MARTON Tiborné előadó /BME Politikai gazdaságtan Tsz./, továbbá a tanszéki könyvtárak rendezéséhez szerződötetett dolgozók közül FODOR Márta, MIHÁLYHEGYI András, RAVASZ Ferencné, RÉPÁS Lea és SZENDRÉNYI Béláné könyvtárosok. A vizsgázók átlageredménye 4,23 volt, a képzés színvonalát mutatja az is, hogy azon a hálózati dolgozókon kívül az Országos Széchényi Könyvtár egyik munkatársa is résztvett és vizsgázott.

Miskolcon a vizsgára jelentkező 14 dolgozó közül 6 a Központi Könyvtár állományába tartozott. Jeles eredménnyel vizsgáztak: ERHARDT Jenőné, GRALLERT Frigyesné és NAHAJ Gézáné /NME Közp. Könyvtár/, továbbá dr. PETRICH Gézáné /Mechanika Tszk./, KERTÉSZ Ilona /Földtan-Teleptan Tszk./, NAGY Sándorné /Marxizmus-leninizmus Tszk./ és VÁSÁRHELYI Zsuzsanna /Idegennyelvi Lektorátus/. A miskolci vizsgaátlag 4,36 lévén a hálózatban megtartott két szakvizsgán résztvett 36 személy átlagos eredménye 4,29 volt.

A szakképzés sikereként könyvelhető el továbbá az a nagyfokú érdeklődés, amely a foglalkozások, az egyéni és a csoportos konzultációk alkalmával a könyvtári munka iránt megnyilvánult, és amely azt eredményezte, hogy a vizsgázók közel egyharmada jelentkezett egyetemi hároméves kiegészítő, illetve a két és fél éves középfokú könyvtárosi képzésre.

m.l.

. □ .